

ՄԱՏԻՍ

Հարթություն

Պաշտօնաթերթ ՌԱՄԿԱԿԱՐ ԱԶԱՏԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՅՈՒԹԵԱՆ

ԱՅՍ ԹԻՒՎ ԿԱՐԴԱԼ՝

Լոյսով ուղեկցող խօսքը	Էջ 2
ՓՈՒՍՈՒՂ ԲԱՂԱՔԱՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՇԵՏԻՆԵՆԵՐ	Էջ 3
ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆ	Էջ 4
ՄԵՐ «ԳԱՇՆԱԿԻ» ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ...	Էջ 4
ԶԱԽԵՆ ՄՍԵՐԼԵՆԻ «ՀԱՅԿԱՍՆ ՀԱՐՅԻՆ ՀԱՍԱՐ» ԱՆՎԵՐԷՆ ՀԱՏՈՐԸ	Էջ 5
ԱՐՇԱԿ ԳՕՊԱՆԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՀԱՆԳԻՍՈՒԹԻՒՆԸ	Էջ 6
«ՄԻՎՅՆ ԹԱՍՐՈՆԻ ԴՍՐԱԳԱՅԻՆ ԶԷ...»	Էջ 7
ԼՈՒՍԱՐԳԱԿ ՄԸ Զ. ԳԱՐՈՒ ՀԱՅՈՅ ԱՇԽԱՐՀԻՆ ՎՐԱՅ	Էջ 8
ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ ԿԸ ԲԱՅՈՒԻ ՅԻՍՈՒՄ ԶԵՐԱՏՈՒՄ ԱՐՁԱՆԸ	Էջ 9

ՄԱՐՏ 23, 2025

Թ. Տարի, թիւ 12 (417) (Նոր Շրջան), Հիմնուած 1899-ին, իբրև «Զայն Հայրենաց»

ՀԱՐՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Մարտի 15, 2025 թ.

ԱԽՐՏՈՒԵԾ ԳԵՐԱԳՈՅԱ ՀՈԳԵՒՈՐ ԽՈՐՀՐԴԻ ԺՊՈՎԱԸ

Մարտի 11-14-ը Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնում, Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Երկրորդ Ճայրագոյն Պատրիարք եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի նախագահութեամբ, տեղի ունեցաւ Գերագոյն հոգեւոր խորհրդի ժողովը:

Ժողովն ատենապետեց Կ. Պոլսի Հայոց Պատրիարք Ամենապատիւ Տ. Սահակ արքեպիսկոպոս Մաշալեանը, իսկ նիստերը վարեց Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի դիւանապետ Տ. Արշակ արքեպիսկոպոս Խաչատրեանը:

(Ծար.ը տեսնել էջ 9)

Մոնթրէալ

ԹԷՔԷԵԱՆ ՄՇԱԿ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿԵՐՈՒՆԷՆ ՆԵՐՍ ՆՇՈՒԵՅԱԲ

ԱՐՇԱԿ ԳՕՊԱՆԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՀԱՆԳԻՍՈՒԹԻՒՆԸ

Ուրբաթ, 14 Մարտի երեկոն կը մնայ անմոռանալի յիշատակներով, եւ հոծ բազմութեամբ լեցուն հանդիսութիւն մը, օրհնութեամբը Գանատայի Հայոց Առաջնորդ Արքար Եպս. Յովակիմեանի, բարձր ներկայութեամբը Թ.Մ.Մ. Կեդրոնական Վարչութեան ատենապետ Գոկոտ. Արշալիր Կէօնճեանի եւ մասնակցութեամբ զաղափարակից հարազատներու եւ բարեկամներու, որոնք եկած էին իրենց յարգանքի անսակարկ տուրքը տալու մեծ հայուն ու հայրենասէրին՝ Արշակ Չօպանեանին:

Այս առթիւ յատկապէս Նիւ Եորքէն իրաւորուած էր բանախօսելու «Պայքար» շաբաթաթերթի գործադիր խմբագիր Յակոբ Վարդիվառեան: Գործադրուեցաւ որակաւոր մշակութային յայտագիր մը:

Կարդալ այս թիւի էջ 6-ին մէջ լոյս տեսնող հանդիսութեան նկարագրականը:

Նիւ Եորք

ԹԷՔԷԵԱՆ ՄՇԱԿ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԵՍՆ. ՆԻԻ ԵՈՐՔԻ «ՄՅԵՐ ՄԿՐՏՉԵԱՆ» ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԸ ՈՒՆԵՅԱԲ ԻՐ ԱՌԱՋԻՆ ՅԱԲԱՐԸ ԻՐ ՆՈՐ ԿԵՂՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

Շաբաթ, 15 Մարտի երեկոն Թատերախումբի ընտանիքին անդամներուն համար եղաւ յիշատակելի օր մը: Արդարեւ, քանի մը ամիսներու բացակայութենէ ետք, շնորհիւ ԹՄՄ Կեդրոնական Վարչութեան, մասնաճիւղն ու թատերախումբը վերադարձան իրենց նոր հաւաքավայրը: Զգալի էր ներկայներուն երջանկութիւնը, որով թատերախումբը պիտի շարունակէ իր առաքելութիւնը, որ ծնունդ առած է 1979-ին:

Արդէն ծրագրուած է յառաջիկայ բեմադրութիւնը՝ Անտոն Չեխովի «Ամուսնութեան առաջարկ»-ը, որ բեմ պիտի բարձրանայ 10 Մայիսին: Կը ծրագրուի նաեւ աշնան ներկայացնել բաւականին մեծ թատերախաղ մը:

Նկարին մէջ անդամները շրջապատուած են թատերախումբի հիմնադիր ատենապետը Յակոբ Վարդիվառեանն ու բեմադրիչը՝ Յարութ Չաքմանեանը:

ԱՆՈՐՈՇ՝ ՄՏԱՀՈԳԻՉ ԴԱՐՈՒՆԱԿՈՒԹԵԱՄԻ «ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ԴԱՅՄԱՆԱԳԻՐԸ» ԻՆՔՆԻՆ ԻՐԱԿԱՆ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ԵՐԱՇԽԻՔ ԶԷ

ԳՈԿՏ. ԱՐՇԱՐԻՐ ԿԷՕՆՃԵԱՆ
Order of Canada շքանշանակիր

Հայաստանի իշխանութիւնները այս օրերուն մեծ ակնկալութիւններ կ'ուզեն վերագրել այն տեղեկատուութեան թէ Ատրպէյճանի հետ «Խաղաղութեան Պայմանագրի» շարադրութիւնը վերջնականացած է:

Արդարեւ, քառասուն չորս օրեայ տիրա-հռչակ պարտութեամբ աւարտած պատերազմէն ետք, անցեալ չորս տարիներու ընթացքին, Հայաստանի իշխանութիւնը իբրեւ իր ռազմաքաղաքական գլխաւոր նպատակ կը հետապնդէ, գոնէ իր տեսլականով, Հայաստանին համար խաղաղ եւ հանգիստ շրջան մը ապահովելու երաշխիք տալիք, Ատրպէյճանի հետ՝ այսպէս կոչուած «Խաղաղութեան դաշմագրի» մը ստորագրութիւնը:

Այդ չորս տարիներու ընթացքին, վարչապետ Փաշինեան եւ ԶՊ-ական իր գլխաւոր գործակիցները առանց յուսահատելու ամէն առիթ օգտագործեցին հասնելու համար այս դաշմագրի վերջնականացման: Միւս կողմէ սակայն, ընդհակառակը այս ամբողջ տեղութեան, պատերազմի յաջողութենէն զինովցած ինքնավստահ Ատրպէյճանը, շարունակաբար ցուցադրեց ամբարտաւան եւ արտառոց պահանջներ եւ պայմաններ ուղղուած Հայաստանին իր բոլոր արտայայտութեան ընթացքին:

Այս սանձարձակ ամբարտաւանութեան գագաթնակէտը կը կայանայ տակաւին մինչեւ այսօր՝ Ատրպէյճանի պետական բարձրագոյն դիրքերու վրայ գտնուող անձնաւորութեանց կողմէ ամբողջ Հայաստանը «Արեւմտեան Ատրպէյճան» անուանելը:

Այս պայմաններուն տակ է, որ անցնող օրերու ընթացքին, Հայաստանի մէջ եւ սպա միջազգային մասնաւոր մէջ յանկարծ տարածուեցաւ լուրը թէ Հայաստան եւ Ատրպէյճան համաձայնած են «Խաղաղութեան Պայմանագրին» պարունակութեան բոլոր կէտերուն շուրջ: Յատկանշական է սակայն որ մինչ Հայաստանի իշխանութիւնները կը ջանան այս պարագան ներկայացնել որպէս կարեւոր իրագործում մը, եւ նոյնպէս այ, մինչ Եւրոպական, Ամերիկեան եւ մերձակայ երկիրները եւս, լրատեսութեամբ կ'արձագանգեն այս լուրին, միւս կողմէ սակայն, պայմանագրին ստորագրութեան վայրին եւ թուականին մասին ոչ միայն մինչեւ օրս չկայ որեւէ տեղեկութիւն, այլ մանաւանդ նոյն ինքը, Ատրպէյճանը ոչ մէկ կերպ կ'անդրադառնայ այդ նիւթին: Առաւել եւս, տակաւին ամէն օր Ալիւ կ'արտայայտուի Հայաստանէն նոր զիջումներ պահանջելու լեզուով:

Այս բոլորին առջեւ, բոլորովին հասկնալի է թէ նոյն ինքը հայրենաբնակ հայ ժողովուրդին խոշոր մեծամասնութիւնը մտահոգ եւ թերահաւատ է: Աւելին եւս, յոռետեսութեամբ անոնք կը սպասեն որ նախ իրագեղ դառնան շեփորուած այս պայմանագրին ամբողջական բովանդակութեան:

Սփիւռքը իր կարգին՝ կը բաժնէ ընդհանրապէս հայրենի ժողովուրդին յոռետեսութիւնը, նկատի ունենալով այսօրուան իշխանութեան, այլեւս մինչեւ այսօր բազմիցս դրսեւորած, պարտաւորական զիջումներու երթալու գործելակերպը:

Ահա այս պայմաններուն մէջ է որ հասկնալի է թէ ի պատասխան մեզի ուղղուած հարցումներուն եւ մեզմէ ակնկալուած այս կապակցութեամբ մեր կեցուածքը բացայայտելու պահանջներուն, մենք որպէս գիտակից հայեր, հիմնուելով «Խաղաղութեան Պայմանագրին» մասին մինչեւ այսօր ընդհանուրին հասանելի անկատար տուեալներուն վրայ, մենք եւս կ'արտայայտենք մեր մտահոգութիւնը եւ առայժմ յոռետեսութիւնը:

Այս մտահոգութիւնը եւ յոռետեսութիւնը հիմնաւորուած են մանաւանդ առարկայական լրջագոյն մէկ մեծ հիմնական, բացայայտ բացթողումի մը վրայ՝ որ մինչեւ այսօր, չորս տարիներ ետք, տակաւին ակնյայտ բացակայութիւնն է Հայաստանի պաշտպանական բարձրագոյն մակարդակի ռազմական պատրաստութեան, որ վստահելի կարեւորագոյն երաշխիքը պիտի ըլլար որեւէ պայմանագրի մը իսկական տոկոսութեան եւ հետեւաբար անոր իսկական արժէքին:

Արդարեւ պատմութիւնը բազմիցս ցոյց տուած է թէ ամէն ժամանակներու եւ ամէն վայրերու մէջ որեւէ երկրի մը համար խաղաղութեան ամէնէն սպա-հով երաշխիքը անոր կատարեալ պատրաստութիւնն է իր սեփական ոյժերով ռազմականօրէն դիմագրաւելու որեւէ յարձակում իր սահմաններուն վրայ:

Այս պատրաստութեան բացակայութեան պայմաններուն մէջ, դժբախտաբար թուրք եւ ստորագրութիւն կ'արժեն միայն այնքան, որքան կ'արժեն այդ թուրքը եւ այդ ստորագրութեան մեկանը:

Մոնթրէալ

Լոյսով ու զօրով հասնել միջոց Չէ, որ դիմում է ԸՆԿԱՎԻՈՒՄ

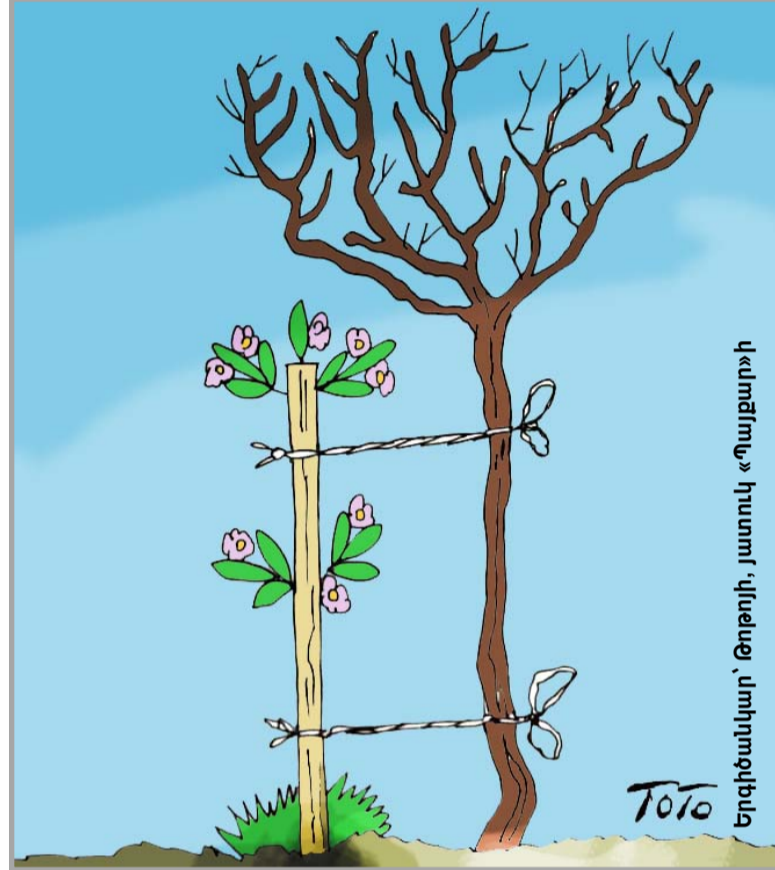
Յատուկ «ՊԱՅՔԱՐ»-ին

Ծառին կեանք երաշխատրում են նրա խոր արմատները եւ ոչ երբեք ճիւղերն ու տերեւները:

ՍՈՒՐԷՆ Թ. ՍԱՐԳՍԵԱՆ
ՊԳԴ, փրոֆեսոր

Մեր մեծերից շատերն են ասել, որ մեր ծառն առողջ է եւ կը մնայ առողջ, եթէ պրկուենք ազգովին եւ յաճախ կտրատենք չորուկ ճիւղերը: Այո, Հայ ժողովուրդը, որ միշտ կարող է եւ պիտի յաղթի, առայժմ դեռ պարտում է: Արդէն 120 տարի է պարտում ենք ու ամէն անգամ յատկապէս ազաի թալանչիների պատճառով: Տեսէք ովքեր են մեզ յաղթում. ուղղակի ոչ ուժեղները: Իսկ դա այն պարզ պատճառով, որ այդպէս էլ չունենանք նուիրեալ ղեկավարներ: Հակառակ դէպքում մերը կը լինէին Վանը, Սարղղամը, Կարսը, Նախիջեւանը, եղեռնի համար արդէն դատի տուած եւ պատասխանատուութեան ենթարկած կը լինէին Թուրքիային, չէինք յանձնի Արցախը: Այդ ժամանակ Հայաստանը ոչնչով չէր զիջի ոչ Սինկափուրին եւ ոչ էլ Շուեցարիային: Սակայն ցաւն այն է, որ թէ եւ անկասկածաբար, սակայն այդպէս էլ ազգի մակարդակը Խորհրդային կադապարներից դուրս չեկաւ, չձեռքբազատուեց իր ենթարկուողի հոգեկերտումներից: Այս ցաւի հիմնադիր Տէր-Պետրոսեանի ջանքերով ստացուել է մի իրավիճակ, երբ մարդիկ ուղղակի իրար չեն սիրում այն աստիճան, որ «Մի կաթիլ մեղրի» համար իրար են սպաննում: Պատմահայր Խորենացին եթէ այսօր ապրէր, վստահ եմ, մի ամբողջ հատոր ողբ կը գրէր:

Ուրբանիայի դէմ Ամերիկայի քայլերից յետոյ, աշխարհի հին կարգերը քանդուում են, այն այլեւս, առաջուանը չի լինելու: Մենք, հայերս, պէտք է սրափուենք եւ առանց ռուսի ու թուրքի անկախ ու ապագայ գնացող ճանապարհը բռնենք: Մէկնդմիշտ ըմբռնենք, որ սովոր գոյութիւն ունի ոչ թէ այն պատճառով, որ մենք չենք կարող կերակրել աղքատներին, այլ որովհետեւ չենք կարող հարուստներին կշտացնել: Հայրենի պատմութեան իմացութիւնը ազգային ինքնութեան բաղադրիչ է եւ այն ուղղակի պարտաւոր են իմանալ բոլորը: Մի աւանդապատում կայ. մի անգամ «սուտն» ու «ճշմարտութիւնը» հանելով իրենց հագուստները լողանում են լճում: Առաջինը ափ է դուրս գալիս «սուտը» եւ այնքան է հաւանում «ճշմարտութեան» հագուստը, որ գողանում է այն, հագնում ու հեռանում: Իսկ երբ «ճշմարտութիւնը» ափ է դուրս գալիս եւ չի գտնում սեփական հագուստը՝ հրաժարում է հագնել «ստի» հագուստը: Այդ օրումսից սկսած նա մերկ թափառում է աշխարհում: Այդ ժամանակից ի վեր մարդիկ յաճախ «սուտը» ընկալում ու ներկայացնում են որպէս «ճշմարտութիւն»: Իսկ մերկ «ճշմարտութիւնը», «ստի» փոխարէն, ամօթի է մատնում բոլորի կողմից: Արդ ձեւաւորուող նոր աշխարհակարգի պայմաններում այնքան խելացի պիտի լինենք, որ կարողանանք սուտն ու ճշմարտութիւնն իրարից գատել: Յետոյ էլ հասկանանք վերջապէս, որ XX եւ XXI դարերում քաղցր սուտը դառն ճշմարտութիւնից ծանր է կշռում այնպէս, ինչպէս նախը՝ արիւնից:

Երկրանկար՝ Թորոնթո, յատուկ «Պայքար»

Մենք Մեր Սրբութիւններով

Հինատրց Սեւանայ վանքին մէջ կանգնած է ուշագրաւ խաչքար մը, որ կը տարբերի բոլոր մեր խաչքարերէն: Մեր խաչքարերու մեծ մասին վրայ Քրիստոս Խաչին գամուած չէ պատկերուած, քանի որ մեր հաւատքը Խաչելութեամբ չաւարտի: Մենք կը քարոզենք յարուցեալ Քրիստոսը, յաղթական Թագաւորը: Սակայն այս խաչքարը, որ թուագրուած է 13-րդ դարով, բոլորովին այլ է:

Խաչքարի կեդրոնը փորագրուած է խաչուած Յիսուսը: Իսկ վարը պատկերուած է դժոխք իջնելու՝ այն պահը, երբ Քրիստոս Իր գորութեամբ ու փառքով կ'աւերէ դժոխքի դռները, որպէսզի ազատէ գերութեան մէջ գտնուողները: Այս կը յիշեցնէ, սիրելիներ, որ նոյնիսկ այն ժամանակ, երբ կը թուար, թէ ամէն ինչ կորսուած է, Աստուած յաղթանակ կը պարզուէ:

Բայց կայ բան մը եւս, որ այս խաչքարը կը դարձնէ իսկապէս բացառիկ: Քրիստոսի դէմքը կը տարբերի սովորական պատկերներէն: Ան նման է 13-րդ դարու մոնկոլներուն՝ երկար հիւսած մազերով, ճիշդ այնպէս, ինչպէս այն ժամանակ Հայաստան ներխուժած մոնկոլ զօրականները: Պատմաբանները կ'ըսեն, որ այս սանտրուածքը եկած է Չինաստանի խիտաններէն եւ կը կոչուի Քունֆա:

Հինա հարց. ինչո՞ւ մեր նախնիները այսպիսի խաչքար փորագրած են: Ինչո՞ւ Յիսուսին այս կերպ ներկայացուցած են: Որովհետեւ մեր նախնիները քաջաբար կառչած են իրենց հաւատքին: Անոնք չէին պահուրտըր վախի մէջ, այլ կը քարոզէին Քրիստոսի Աւետարանը: Անոնք այս խաչքարը օգտագործած են որպէս գործիք, որպէսզի Յիսուսը ներկայացնեն մոնկոլներուն՝ այնպէս, որ վերջիններս կարողանան իրենց տեսնել Քրիստոսի մէջ: Անոնք իրենց նուաճողներուն կ'ըսէին. «Յիսուս Քրիստոսը նաեւ ձեր Փրկիչն է»:

Այսօր մենք այն կը կոչենք մշակութային համադրում—երբ Յիսուս կը պատկերուի տարբեր մշակոյթներու մօտ՝ որպէս հայ, ափրիկեցի, ասիացի, հնդկի: Բայց մտածեցէ՛ք—մեր նախնիները այս մէկը կ'ընէին դեռեւս 13-րդ դարուն: Այս է մեր հաւատքի էութիւնը: Պօղոս Առաքեալը կ'ըսէր՝ «Ամենքին հետ եղայ ամէն ինչ, որպէսզի թերեւս փրկեմ ոմանց» (Ա. Կորնթացիներ 9:22): Ահա թէ ինչ կ'ընէին մեր հայրերը: Անոնք չէին սպասեր, որ մոնկոլները գալին դէպի Քրիստոս, այլ Քրիստոսը կը տանէին անոնց:

Մեսրոպ Եպիսկոպոս Պարսամեան
Նիւ Եորք

© 1653 թուականին խաչքարի վրայ գրութիւն մը ակնարկուած են, ընծայելով այն Հայրապետ արքեպիսկոպոսին: Սակայն ակնյայտ է, որ ասիկա հետագայ յաւելում է եւ չէ եղած բուն քանդակագործին կողմէ:

Հասել ենք մի հանգրուանի, որ Ատրպէյճանի նախագահի խորհրդական Հաճիբը, որպէս ապացոյց, որ Հայաստանը իրականում խաղաղութիւն է ցանկանում, պահանջում է Ատրպէյճանին յանձնել «ռազմական յանցագործներին»: Աւելին, նրանց յայտնաբերելու գործում հայկական կողմից համագործակցութիւն է ակնկալում: Մտովի հաշուեցի, թէ մօտաորայէս Հայաստանի եւ Արցախի Հանրապետութիւնների նախկին քաղաքացիներից քանի մարդ կարող է ընդգրկուել այդ ցուցակում: Եթէ Ատրպէյճանի ներկայ իշխանութիւնների պատկերացումներն ու իրաւաբանական մօտեցումներից ելնենք, կը ստացուի, որ «պատերազմի յանցագործներ» հասկացութեան մէջ կարող են յայտնուել մօտ կէս միլիոն ՀՀ քաղաքացիներ: Դրանց մէջ կը մտնեն անցած 28-30 տարում ՀՀ եւ ԼՂՀ բանակներում ծառայած բոլոր զինուորականները, ԼՂՀ պետական մարմիններում աշխատածները, ԼՂՀ այցելած եւ նրա տարածքում ինչ որ ժամանակ գտնուածները, բանգի նրանք չեն ունեցել Ատրպէյճանի սահմանը հատելու բոյլաւորութիւն եւ այլն: Այս ցանկը կարելի է շատ երկար շարունակել:

Այժմ էլ խօսում են խաղաղութեան չարչրկուած պայմանագրի 17 յօդուածից միայն երկուսի չհամաձայնեցում լինելու մասին (արդէն ասում է, որ դրանք էլ են լուծում ստացել): Այնինչ, ամենեւին էլ բացառուած չի, որ թուրքերը նոր յօդուածներ կ'աւելացունեն, որոնք նոր պահանջներ կարող են ունենալ: Հանրութեանը պարզ էլ չէ, թէ 15 համաձայնեցում յօդուածներն ինչ վտանգներ են պարունակում: Ի տարբերութիւն ոմանց, յատկապէս ինքնիշխանութեան սիրահար փորձաքաղցողներին, եւ շատ լուրջ են ընդունում հարեւան երկրի բարձրաստիճան պաշտօնեաների յայտարարութիւնները: Այնտեղ այլ քաղաքական մշակոյթ է, այլ պետական մտածողութիւն: Նրանք «պոպուլիզմ»ի (ամբոխահանութիւն) կարիք այնքան էլ չունեն, ինչ ասում են իրենց ասածին տեր են:

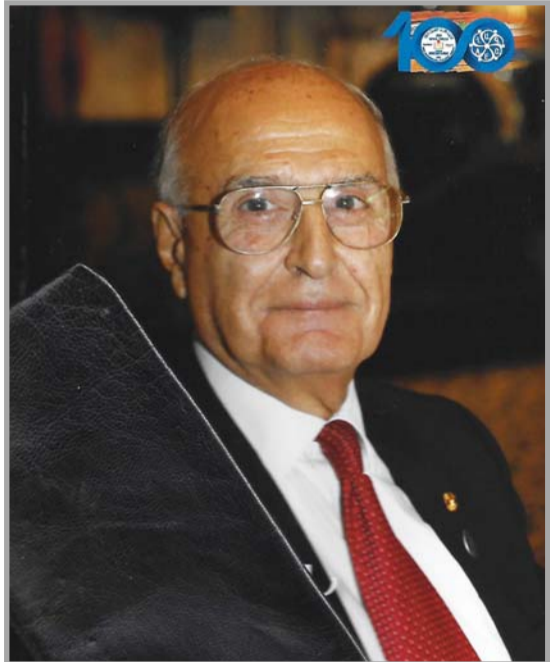
(Ծար.ը տեսնել էջ 11)

Խմբագրութեան համակարգող՝	Դոկտ. Արշակիր Կեօնճեան (Մոնթրէալ)
Գործադիր խմբագիր՝	Յակոբ Վարդիվառեան (Նիւ Ճըրզի)
Խմբագրական Կազմ	
Յակոբ Աւետիսեան	(Երեւան)
Պայծիկ Գալայճեան	(Պէյրուս)
Զաւէն Գրիգորեան	(Սթեւը)
Վաչէ Սեմերճեան	(Լոս Անճելըս)
Չափ	
Baikar Association Inc. 755 Mt. Auburn Street Watertown, MA 02472 U.S.A.	
Website: www.baikarweekly.com E-mail: baikarweekly@gmail.com Tel: 1-201-406-9771 Fax: 1-201-661-8722	

ՊԱՏՄԱԲԱՆ ԶԱԷՆ ՄԱՐԴԵԱՆԻ «ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻՆ ՀԱՄԱՐ» ԱՆԳԼԵՐԷՆ ՀԱՏՈՐԸ

Յատուկ «ՊԱՅՔԱՐ»-ին

Պատմաբան Զաէն Մարդեան մագիստրոսական տիտղոսով ատարել է ետք Պէյրութի Ամերիկեան Համալսարանի Պատմութեան ճիւղը՝ մասնագիտանալով Միջին Արեւելքի պատմութեան մէջ, իր դրկտորական ստացած է Անգլիոյ մէջ: Ան իր ասպարէզին սկիզբէն սկսած է հետաքրքրուիլ եւ ուսումնասիրել Հայաստանի պատմութեան եւ Հայոց Յեղասպանութեան մասին գիրքեր, ուսումնասիրութիւններ եւ յօդուածներ, հայերէն ու օտար լեզուներով եւ ուր որ տեղեկութիւններու սխալները նշմարած է, մատնանշած է զանոնք եւ անմիջապէս հեղինակներու, խմբագիրներու եւ հրատարակիչներու նամակներ յղած է լուսաբանութեան համար: Այս ծիրին մէջ ան 1972-ին ուսումնասիրած է «Բրիտանական Հանրային Վարչագրութեան Գրասենեակ»ի (British Public Record Office) արխիւները, ուր տեսած է նամակներ ուղղուած կառավարական պատասխանատուներու, որոնց վրայ արձանագրուած են Բրիտանիոյ Արտաքին Գործոց Նախարարութեան (Foreign Office) կողմէ նշումներ եւ ակնարկութիւններ, որոնց կարեւորութեան անդրադարձած է հեղինակը:

Այս ուղղութեամբ յարատեւ աշխատանքի իբրեւ արդիւնք պատմաբան Զաէն Մարդեան իր հաւաքած տեղեկութիւնները եւ կատարած լուսաբանութիւնները ի մի բերելով լոյս ընծայած է անգլերէն լեզուով «Հայկական Հարցին Համար» (For The Armenian Cause) խորագիրով հատորը, Սիւփան Հրատարակչատուն, Պէյրութ, 2023, 183 էջ:

2 Յունուար 1967-ին ամերիկեան «Նիւուորք» շաբաթաթերթին մէջ անտորագիր յօդուած մը հրատարակուած է՝ Խորհրդային Միութեան վարչապետ Ալեքսէյ Բոսիկիին Անքարա այցելութեան առիթով: Յօդուածին անյայտ հեղինակը փափաք կը յայտնէ վերջին 250 տարիներու ընթացքին թուրքիոյ եւ Ռուսաստանի միջեւ յաճախակի պատերազմներուն վերջ դնել եւ շրջանին մէջ խաղաղ ապրիլ: Ան նաեւ կը յիշէ Ստալինի պահանջքը՝ Տարտանէլի եւ Վոսփոյի մէջ Խորհրդային Միութեան բաժին սպահովելը: Սակայն ոչ մէկ ակնարկութիւն կայ հոն հայոց բռնագրաւեալ հողերուն մասին: Թուրքիոյ վարչապետ Տեմիրլի փափաք յայտնած է, որպէսզի երկու երկիրները յարգեն իրար ազգային ինքնիշխանութիւնը, հողերու ամբողջականութիւնը եւ իրաւունքներու հաստատութիւնը:

Դոկտ. Զաէն Մարդեան «Նիւուորք»-ի նամակ մը կ'ուղղէ ու հետեւեալը կը շեշտէ հոն. «Խորհրդային Միութիւնը իրաւունք չունի թուրքիան հաւաստիացնելու անոր հողերու ամբողջականութեան մասին, այնքան ատեն որ հայկական հարց գոյութիւն ունի եւ հայոց հողերը բռնագրաւուած են»:

Դոկտ. Զաէն Մարդեանի սոյն նամակը «Նիւուորք» իր 23 Յունուար 1967-ի քիտով կը հրատարակէ, անոր բաւական կարեւորութիւն տալով: Աւելին՝ հրատարակուած նամակին քով կ'երեւայ վարչապետ Տեմիրլիի նկարը, որուն տակ գրուած է՝ «Որո՞ւ հողերը» եւ անցնելով խորիմաստ վերնագիր մը՝ «Բոսիկը իմ հողերս են...»:

Դոկտ. Զաէն Մարդեանի սոյն նամակը ամբողջութեամբ կ'երեւայ այս հատորի էջ 8-ին վրայ: Սոյն նամակը այդ օրերուն հայերէնի թարգմանուելով կը հրատարակուի Պէյրութի «Չարթօն» եւ «Ազդակ» օրաթերթերուն մէջ: Այս հարցը մեծ աղմուկ եւ հետաքրքրութիւն կը յառաջացնէ ամէնուրեք: Թրքական թերթեր ու լրատուական միջոցներ ալ կ'անդրադառնան այս հարցին եւ նամակին, սակայն ինչպէս սպասելի է բացասականօրէն:

Գիրքին «Հայաստան – Դժուարին Երագ» խորագիրով հատուածին մէջ, Դոկտ. Զաէն Մարդեան նոյն խորագիրով ամերիկացի թղթակից եւ վերլուծաբան Ռայմունտ Ռ. Քոֆիի յօդուածը կը ներկայացնէ, որ Հայաստանի, Հայոց եւ Հայասպանութեան մասին է: Թղթակից Քոֆի 1971-ին Պէյրութ այցելութեան ընթացքին քաղաքին պատերուն վրայ կը նշմարէ որմագոյներ, որոնց միւսն ու բովանդակութիւնը Հայաստանն է, ինչպէս նաեւ դատապարտում եղեռնագործ թուրքին: Որմագոյներուն վրայ գրուած են՝ «Ազատ Հայաստան», «Պատժեցէ՛ք թուրք Ռճրագործները» եւ «Վերադարձուցէ՛ք Հայկական Հողերը», որոնք մեզի կը յիշեցնեն 20-րդ դարու մեծագոյն ողբերգութիւնը՝ Հայասպանութիւնը:

Քոֆիի յօդուածը կը նշէ հայոց պատմութենէն դրուագներ եւ տեղեկութիւններ, նաեւ այդ օրերու աշխարհի վրայ տարածուած հայկական գաղութներու եւ Խորհրդային Հայաստանի բնակչութեան քիւները: Յօդուածին մէջ կը գրուենք հայկական կուսակցութիւններու մասին տեղեկութիւններ, ինչպէս նաեւ հայկական մամուլի օրկաններուն մասին տուեալներ:

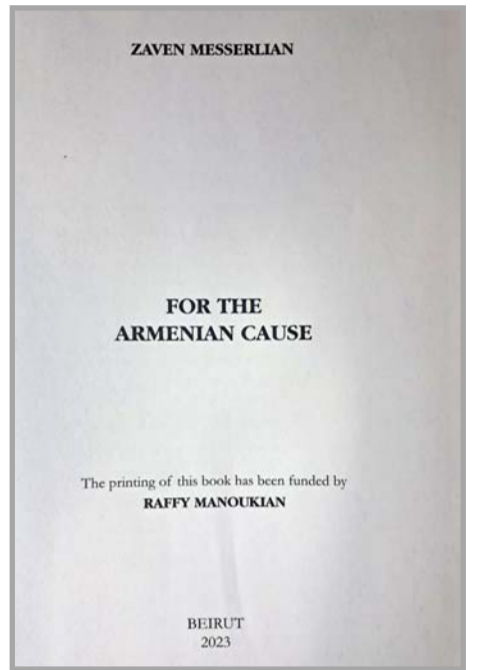
Ռայմունտ Ռ. Քոֆի Պէյրութի մէջ հարցազրոյց ունեցած է Դոկտ. Զաէն Մարդեանի հետ, որմէ սոյն յօդուածին մէջ կը մէջբերէ Դոկտ Մարդեանի խօսքերէն, որոնք ցոյց կու տան անոր հաստատ կեցուածքը Հայկական հարցին հողային դատ ըլլալուն եւ պահանջատիրութեան նկատմամբ:

1967-ին ՄԱԿ-ի «Տնտեսական եւ Ընկերային Խորհուրդ»-ը իր հեղինակութեան տակ գործող «Մարդու Իրաւունքներու Յանձնախումբ» կը պահանջէ ցեղասպանութեան շուրջ նոր ուսումնասիրութիւն մը կատարել, նկատի առնելով որ 1948-ի ցեղասպանութեան պայմանադրութիւնը ժամանակավիճակ դարձած էր: Չանագան մասնագէտներ գործի կ'անցնին եւ քանի մը տարի աշխատել ու դոկտ. Զաէն Մարդեանի բարեօգուտ եռանդուն գործունէութեան ու իմաստուն միջամտութենէ ետք, կը յաջողուի յարմար բանաձեւ մը գտնել: Մարդեան նամակագրութեամբ կը միջամտէ խորհուրդ տալով եւ լուսաբանութիւններ

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԻՍԿԱՀԱՏԵԱՆ

կատարելով: Այսպիսով Բանաձեւի ամբողջութեան վրայ կ'աւելնայ 30-րդ պարբերութիւնը:

Պէյրութ հրատարակուող «Երիտասարդ Հայ» երկշաբաթաթերթը իր 1 Դեկտեմբեր 1973 թուակիր համարին մէջ այս մասին կը գրէ. «Այս բոլոր աշխատանքէն ետք, անկարելի է չունենալ տխուր մտածում մը, անձ մը, յամառ հետապնդումներով, յաջողեցաւ հոն ուր կազմակերպութիւններու առաջնորդները, որոնք հայ ազգին ճակատագիրը բարելաւելու համար կ'աշխատին, ձախողեցան: Պրն. Զաէն Մարդեանի գործը փաստ մըն է որ կարելի է յաջողութեան հասնիլ անպայման: Պարզապէս կարելու է գիտնալ միջոցներն ու ճանապարհը...» (էջ 46):

ՄԱԿ-ի «Յեղասպանութեան Ոճիրը Պատժելու Եւ Կանխարգիւելու Ուսումնասիրութեան» 30-րդ պարբերութեան հաստատման ջանքերուն ու եռանդուն աշխատանքներուն մէջ եւս նկատառելի է պատմաբան Զաէն Մարդեանի ներկայութիւնը՝ նամակագրութիւններով, որոնց միջոցաւ ան իմաստուն խորհուրդներ կու տայ եւ դիպուկ նկատառումներ կ'ընէ: Այս մասին մանրամասնութիւններ տրուած են հեղինակին կողմէ հատորին էջ 47-82-ի մէջ:

Չուիցերիոյ Խորհրդարանին կողմէ Հայոց Յեղասպանութեան ճանաչման ջանքերուն մէջ եւս, Դոկտ. Զաէն Մարդեանի գործին դերը յստակօրէն կ'երեւայ այս հատորին մէջ ներկայացուած նիւթերէն, հատորին մէջ էջ 83- 97:

Ապա կը յաջորդէ Լոնտոնի «Կայսերական Պատերազմական Թանգարան»-ը Եւ Հայոց Յեղասպանութիւնը» հիմնարկին կազմակերպած ցուցահանդէսը, որուն նիւթն է «Յեղային Վայրագութիւնները»: Այս ցուցահանդէսը բաւական բարկացուցած է թրքական պետութիւնը, որ Բրիտանական կառավարութեան բողոքագիր մը ներկայացուցած է այս առնչութեամբ, որուն վերաբերող նիւթը կը գտնենք հատորին էջ 98-105-ի մէջ:

Հատորին վերջաւորութեան կայ հեղինակին՝ Դոկտ. Զաէն Մարդեանի կենսագրութիւնը էջ 181-183-ի վրայ:

Դոկտ. Զաէն Մարդեանի այս գիրքը անգամ մը եւս կու գայ հաստատելու հեղինակին անխոնջ ու մանրակրկիտ հետեւողական աշխատանքը՝ Հայկական հարցի մանրամասնութիւններու լուսաբանման եւ բացատրութեան դժուարին աշխատանքին մէջ, որուն համար կը շնորհատրենք հեղինակը:

Պէյրութ

Movie Night
TEKEYAN CULTURAL ASSOCIATION METRO LOS ANGELES CHAPTER AND THE ARMENIAN SCHOOLS OF EGYPT ALUMNI ASSOCIATION (KNB) INVITE YOU TO THE SCREENING OF "WE ARE EGYPTIAN ARMENIANS"

SUNDAY MARCH 30, 2025 5:00 PM

إحنا المصريين... الأرمن We Are Egyptian ... Armenians

SPECIAL GUEST SPEAKER
HIS EXCELLENCY ARMEN MELKONIAN
FORMER AMBASSADOR OF THE REPUBLIC OF ARMENIA TO EGYPT

FREE ADMISSION - RECEPTION TO FOLLOW
TEKEYAN CULTURAL ASSOCIATION BESHGETURIAN CENTER
1981 N. ALLEN AVENUE, ALTADENA, CA 91001

ՄՈՆԹՐԷԱԼԻ ԹՄՄ ԿԵԴՐՈՆԵՆ ՆԵՐՍ ՅԱԲՈՒՐ ՊԱՏՇԱԾԻ ՆՇՈՒԵՑԱԲ

ԱՐՇԱԿ ԶՕՊԱՆԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆԸ

Ուրբաթ, 14 Մարտ 2025-ի երեկոյեան, գեղարուեստական տօնախմբութիւն մըն էր, որ տեղի կ'ունենար Մոնթրէալի Թէքէան Մշակութային Միութեան սրահին մէջ:

Բոլորս քաջատեղեակ ենք Արշակ Զօպանեանը իբրեւ գաղափարական, ազգային, գրական, քաղաքական եւ այլ հասարակական ոլորտներուն մէջ սլացող մը:

Այդ տրամադրութեամբ մուտք գործեցինք «Յ. եւ Ս. Արզումանեան» սրահ: Թղթատեցին գեղեցկօրէն պատրաստուած յայտագիրը, արձանագրուած «Օրհնութեամբ՝ Գերշ. Տէր Աբգար եպս. Յովակիմեանի» եւ առաւել եւս գոհ մնացինք երբ նշմարեցինք, որ հանդիսութիւնը համեմուած էր նաեւ երաժշտական բաժիններով:

Պահ մը՝ մեզի համար յայտնութիւն մըն էր Զօպանեանի գրական ասպարէզի կապակցութիւնը՝ երաժշտութեան հետ: Համբերեցինք, սակայն յայտագրի

սամ Ահարոնեանը (1972), տարիներու ընթացքին ստանձնելով ատենադպրութիւն, փոխատենապետութիւն, ատենապետութիւն (Արեւելեան Միացեալ Նահանգներու եւ Գանատայի շրջանային վարչութեան), «Պայքար» շաբաթաթերթի գործադիր խմբագրութիւն, եւ ամենէն կարեւոր աշխատանքը, նախածնունդով իր գրոյթագործողը՝ «Մեծ Երազի Դամբում Ուղեորները»-ն, որ ՌԱԿ-ի պատմութեան մէջ առաջին անգամ ըլլալով եւ այսքան բժայխնորոշէն ներկայացնելով համապարփակ պատմականը Ռամկավար Ազատական Կուսակցութեան:

Ընկ. Վարդիվառեան միշտ մեզ կը հմայէ իր պերճախօս ու հետաքրքրական ոճով: Իրեն յատկացուած ժամանակը խիստ անբարարար ըլլալով հանդերձ, ան նախ մեզ հրամցուց Արշակ Զօպանեանի գրական, ազգային ու հասարակական աշխոյժ գործունէութիւնը: Բանաստեղծութիւններու, նորավէպերու, «Ծաղիկ» ու «Անահիտ» պարբերականներու, շարան մը իր բերուն գործունէութեան,

պատշաճ ընտրութիւնները պատասխանեցը հանդիսացան մեր զարմանքին:

Հանդիսութեան ներկայացման հետեւողականութիւնը յանձնուած էր Միութեան վարչական Յարութ Գոյունճեանի: Երբեմն միջանկեալ սրամտութիւններով համեմելով, ան կշիռքի տակ պահեց համոյթին հեզասահ ընթացքը:

Զօպանեան, անսահման ստեղծագործութիւններուն առընթեր, ունի նաեւ կարճ, զգայուն պատմուածքներ: Պատշաճ ընտրութիւն մըն էր՝ «Փոքրիկ Սամարացի»-ը, քանի ունէր դրական ու հոգեպարար վերջաւորութիւն մը **Մարի Դամպագեան** իր հիանալի առոգանութեամբ եւ արտասանելու կարողութեամբ ու յստակ արտաբերութեամբ, թարգմանեց գրագետին փոխանցելիք յուզումն ու ժպիտը՝ միաժամանակ:

«Չիմար ես» եւ «Շողեր ջան»-ով Կոմիտաս անգամ մը եւս մարմնացաւ ու մարդացաւ մեր մէջ **Մառիմէլլա Օհանեան-Հոնորինդրաս** ի միջոցաւ: Մեզի համար Մառիմէլլա՝ յայտնութիւն մըն էր: Այսքան անկեղծ ու սրտախոր, որ միայն կրնաս սքանչանալ... Տասնչորս տարեկան շնորհալի այս կատարողին ասպագան՝ արդէն կարելի է կանխատեսել:

որուն միջոցաւ ան կը բերէր իր անսակարկ մասնակցութիւնը քաղաքական-ազգային կեանքին ներս:

«Երկար ատենէ ի վեր անտեսուած էր Զօպանեան,- բողոքեց յարգելի բանախօսը,- ո՛չ մէկ միութիւն, ո՛չ մէկ կազմակերպութիւն գրած կամ խօսած էր Զօպանեանի մասին, սակայն իմ ծայրագոյն գնահատանքը կը յայտնեմ, որ Մոնթրէալի Թէքէան մշակութային Միութիւնը նախածնունեց, ի մի հաւաքելու, լսելու ու արժեքաւորելու Զօպանեանը եւ Զօպանեանի մասին մտիկ ընողներու մշակութասէր հասարակութիւնը:

Զօպանեան, մնալով իր համոզումներուն մէջ եւ որդեգրելով ՌԱԿ-ի քաղաքականութիւնը, ան եղաւ անտեղիտալի պաշտպանը եւ մնայուն բարեկամը Խորհրդային Հայաստանի: Միշտ»:

Զօպանեան իր գրիչով, քաղաքական ժողովներով ու հանդիպումներով դարձաւ այն ոսկեայ կամուրջը, որ կապեց Խորհրդային Հայաստանը եւ Ֆրանսայի մշակութասէր խաւն ու հանրային կարծիքը: Ան կը հաւատար, թէ՛ «միջոցը կ'արդարացնէ նպատակը» եւ ան ֆրանսերէնի միջոցով հասաւ հայկականի նպատակին»:

Զօպանեանի «Հայրենի քնար» քերթուածէն ընտրուած, համադրուած, համատեղուած էին «վերջիշում» եւ «Օրոր Մայր Հայաստանի»-ները: Արդեօ՞ք կարելի էր անոնց յաջողականութիւնն ու տարբերակի արտայայտութիւնները անելի հարազատօրէն փոխանցող մը ունենալ քան **Միլլա Ամատունին**. չեմ կարծեր:

Կոմիտասի «Այս Մարտի ջան» անգամ մը եւս արձագանգեց Թէքէան Մշակութային Միութեան պատերէն՝ **Հիլտա Լիպարեանի** ջերմ ու բոքր կատարմամբ:

Կոմիտասեան բոլոր նրբերանգները ընդգրկող մեկնաբանութեամբ՝ **Տարօն Նազիրկանեան** երգեց իր հրաշալի լեցուն ինքնավստահ ձայնով, երգեց՝ կարօտանքի ու անձկութեան ապրումով,

Կանչէ՛, կռունկ, կանչէ՛, քանի գարուն է,
 ... Ախ, սիրտս արուն է:
 Կանչէ՛, կռունկ, կանչէ՛, քանի արօտ է,
 ... Ախ սիրտս կարօտ է:
 Կանչէ՛, կռունկ, կանչէ՛, քանի արեւ է,
 ... Ախ, եարիս բարեւէ:

Այս առիթով սահիկներու ցուցադրութիւնը խնամօրէն պատրաստուած էր Միութեան ժրագան աշխատակիցներէն՝ Արա Եազըճեանի արհեստավարժ հմտութեամբ:

1931-ին դրամահաւաքի արշաւանքը կազմակերպողներէն մին եղաւ՝ Զանգեզուրի երկրաշարժի աղէտեալներուն համար:

Որոտընդոստ ծափերով ողջունեց զինք՝ ներկայ հասարակութիւնը: Սակայն յարգելի բանախօսը չէր վերջացած տակաւին:

Անհամբեր եւ պահ մը զարմացած սպասեցինք, թէ դեռ ի՛նչ կրնար աւելցնել այս գեղեցիկ ու խանդավառ խօսքերուն վրայ:

Ընկ. Վարդիվառեան այս անգամ համդարտ ու զուսպ ձայնով շարունակեց.- Միրելիներ առաջարկ մը ունիմ, որ երկա՛ր ատենէ ի վեր զիս կը մտատանջէ: Անդրանիկ փաշային աճիւնները փոխադրուեցան Երեւան, եւ հոն դարձաւ սրբատեղի մը:

Որքա՛ն արդար պիտի ըլլար եթէ նման ծրագիր մըն ալ մշակէինք Արշակ Զօպանեանի համար, եւ անոր աճիւնները փոխադրէինք հայրենիք: Հոն, որուն համար Զօպանեան, իր բոլոր կեանքի ընթացքին, իր սկզբունքներով, պայքարած է: Թերեւս այս ձեւով իր հոգին պիտի խայտայ երբ ամէն առաւօտ պիտի շնչէ հայրենիքի թարմ գեփիտը կամ պիտի ջերմանայ Երեւանի տաքուկ արեւով:

Առաջարկը ուղղուած էր Սրբազան Հօր, ներկայ Թէքէանի Վարչականներուն, կեդրոնական վարչութեան անդամներուն եւ յարգելի ատենապետին:

Եւ տիրապետող ժափահարութիւնը՝ հաւանութեան նշանն էր:

* * *

Անգամ մը եւս վայելեցինք Սամուէլ Քէօշկերեանի արուեստի նրբութիւնները, մանաւանդ յայտագիրը հետաքրքրական եւ հարուստ ու պատշաճ նիւթերով ճոխացնելու կարողութեամբը: Յիշատակութեան արժանի՝ իբրեւ գեղարուեստական պատասխանատու՝ Քէօշկերեանի յաջողութեան նժարի ծանրութիւնն այն է, որ նախկին ոչ մէկ ներկայացում, ոչ մէկ համոյթ կրկնութիւն մը եղած է: Ո՛չ: Միշտ նոր կատարումներ, նոր կատարողներ, նորարար ստեղծագործ (creative) ծրագիրներ եւ հետեւաբար պակասած նորանոր յաջողութիւններով:

Սամուէլ Քէօշկերեան արժանի է հնչուն գնահատանքի: Վերջապէս անգամ մը եւս արձանագրեց անվերապահ յաղթապսակ:

Յարութ Գոյունճեան մեզի ներկայացուց պատուոյ հիւր եւ օրուայ բանախօս՝ ընկ. Յակոբ Վարդիվառեանը:

Հասարակական-ազգային գործիչ, Ռամկավար Ազատական Կուսակցութեան հաւատարիմ զինուոր ու ռահվիրան, ուխտի կնքահայր ունենալով՝ Գեր-

Սոյն աննախընթաց երեկոյթէն կարելի չէր դիւրութեամբ բաժնուիլ: Հաւաքուցանք ու շրջապատեցինք յարգելի հիւրը: Հին յիշատակներ, ասպագայ ցանկալի խորհրդածութիւններ...: Անսահման ուրախութիւն մը պատած էր մեր հոգիները: Արդեօք հանդիսութեան յաջողութի՛ւնը, Արշակ Զօպանեանի յիշատակը, թէ յարգելի հիւրին ներկայութիւնն էին պատճառները այս յանկուցիչ հանդիպումին...: Թերեւս բոլորը:

Մինչեւ առաւօտեան առաջին ժամերը վայելեցինք... ու յետոյ բաժնուցանք իրարմէ... հետերնիս տանելով **անցեալի** Զօպանեանի, բայց կրկին թարմացած **նոր** Զօպանեանի մեկնաբանութիւնը:

Մեր յարգելի բանախօսին ու հիւրին կրկին հանդիպելու յոյսով:

Լոյսով ու զուգորդությամբ ԽՕԱԲԸ...

(Շարունակում 2-րդ էջին)

Որքան էլ տարօրինակ կը հնչի, ի տարբերություն «դեմոկրատական» իշխանակարգի, բռնապետական վարչակարգում ստի չափը շատ ցածր է: Թերևս պատմությունը բազմիցս ապացուցել է սա: Այնպես որ, Պաքուից այդտեսակ յայտարարությունները պետք է ազդակ դառնան, որ Ազգային անվտանգության հայեցակարգ կոչող փաստաթղթի վերացական շարադրությունների փոխարեն, բարձրակարգ մասնագետների ուղղային խումբ ստեղծուի եւ յատուկ ծառայությունների օգնությամբ մշակուի առաջիկայ մէկ երկու տարւայ անվտանգային գործողությունների սցենարները: Իրավիճակները տարածաշրջանում եւ աշխարհում շատ արագ են փոխուում: Կեղծ արեւմտամետութեան, հակառուսական մետիակրկեսային եւ ուռա «ինքնիշխանների» բեմականացումները խնդիրների լուծում չեն:

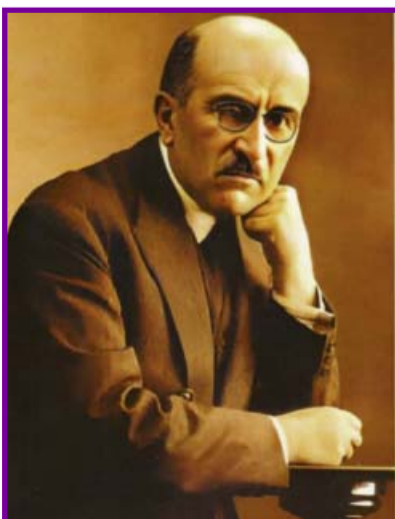
Նոյնիսկ վերջերս ռուսաստանցի լրագրող, հրապարակախօս, Վլադիմիր Սոլովյովն իր հեռուստաշոուի ժամանակ նշեց. «Պաքուի գորահանդէսում Ալիեւի եւ Էրտողանի արտայայտած վիրաւորանքներին Հայաստանում պաշտօնական մակարդակով չպատասխանեցին: Անուազն, ես տեղեակ չեմ, որ պատասխանել են: Բայց մի բան կար, որին կը ցանկանայի անդրադառնալ: Պաքում շքերթին Էրտողանն ասաց, թէ հիմա Էնվեր Փաշայի հոգին փառաւորուեց: Գիտե՞ք, թէ ո՞վ էր Էնվեր փաշան: Նա երիտօրութեան ռազմական նախարարն էր՝ Հայոց Յեղասպանութեան զլխատր կազմակերպիչներից մէկը: Սակայն արդեօ՞ք գիտի Էրտողանը, թէ ո՞վ սպանեց Էնվեր փաշային: Նա սպանուեց ազգութեամբ հայ, խորհրդային զինուած ուժերի գնդապետ Յակոբ Մելքոնովի կողմից, որը Ուզպէիստանում կուում էր պատմաչների դէմ, որոնց ղեկավարում էր Էնվեր փաշան: Մելքոնովը բոլոր հայերի անունից վրէժ լուծեց Էնվերից: Այնպէս՝ որ պարոն Էրտողանը Էնվեր փաշայի հոգին կանչելուց առաջ՝ թող յիշի, որ իւրաքանչիւր Էնվեր փաշայ ունի իր Յակոբ Մելքոնովը»: Սա ասում-յուշում է ռուսաստանցի հրեան, իսկ մենք միայն համեստօրէն լռում ենք:

Հիմա էլ շատ հայերիս թում է, որ եթէ դառնանք երոմիութեան անդամ, ապա կ'ապրենք Ֆրանսիայի կամ Գերմանիայի նման: Սակայն ոչ մէկի մըտքով չի անցնում, որ կարող ենք ապրել նաեւ Ռումինիայի եւ Պուկարիայի նման: Չէ որ նրանք էլ են երոմիութեան անդամ, եւ չեն ապրում այնպէս ինչպէս ապրում են Նորվեկիայում, Ֆինլանդիայում, Գերմանիայում եւ այլն: Բայց դէ ինչ անես, հայը ամենալաւ տարբերակով է մտածում: Չնայած որ Հայաստանը երոմիութեան թեկնածու էլ չէ, բայց դէ երազում ենք եւ իրականութեան աչքերին ուղիղ չենք նայում: Երոյանձնաժողովի նախագահ Ֆոն Տեր Լայընը վերջերս ասաց՝ որպէսզի Երոմիութիւնը կարողանայ պաշտպանել Ուքրանիային, պատրաստուում են կրճատել այն ծրագրերը որոնք ուղղուած են Երոմիութեան ոչ զարգացած երկրներին, այսինքն երոմիութեանը յետոյ անդամակցած երկրներին, իսօքը վերաբերում է Արեւելեան Երոպայի երկրներին, այսինքն նախկին սոցճամբարին: Այսինքն՝ Երոմիութիւնը հարուստ, արեւմտեան երոպայի երկրներին ձեռք չի տալիս, բայց կտրում է իրենցից յետ մնացած արեւելեան երոպայի երկրներին տրուելիք տնտեսական օգնութիւնը: Հետեւաբար հարց է ծագում, որ ոչ միայն Երոմիութեանը նոր երկրների ընդգրկում ուղղակի չի կարող լինել, այլեւ Երոմիութիւն ձգտող երկրներին օգնութիւն ուղղակի չի լինի: Տեսնես այսքանից յետոյ մեր երոմերագողները գոնէ հաշուի առնում են այս իրողութիւնները, թէ մանկամիտ երեխաների նման միայն ուզողութեամբ են զբաղուած:

Ի դէպ, վիզաների ազատականացման դէպքում էլ, որ ժրջանօրէն թմբկահարում են մեր երոմերագողները, որեւէ լուրջ փոփոխութիւն պետք չէ ակնկալել: Քանի որ անգամ եթէ Հայաստանի քաղաքացիների համար այն գործի, ապա ոչ մի նոր բան տեղի չի ունենայ. առանց դրա էլ ովքեր հնարաւորութիւն ունեն, Երոպա գնում են: Իսկ օրէնքի ընդունման պարագայում հասարակ, աղքատ մարդիկ դարձեալ չեն կարողանալու գնալ, որովհետեւ նիւթական պայմանները չեն ներեր: Իսկ քանի որ վիզաների ազատականացումը միայն զբօսաշրջութեան նպատակով է լինելու, հետեւաբար այն աշխատելու իրաւունք ստանալ հնարաւորութիւն չի ընձեռում: Այնպէս որ հայ արտագնայ աշխատանքի մեկնողների թիրախը դարձեալ կը մնայ Ռուսաստանը:

Վերջում ուզում են արեւացնել, որ սովորաբար սրտի լոյսով ուղեկցուող իսօքը դիւրին է ընկալում ունկնդրի կողմից, իսկ մեզ պակասում է հայրենիքի համար պայքարելու ոգին ու հաւատը եւ ճիշդի ու սխալի միջեւ որոշելու ունակութիւնը: Մի բան, որ խիստ պակասում է մեզ արդէն երկար դարեր...

Երեւան
17.03.2025

Վահան Թեքեան
Չաշուեարդար. Ի՛նչ մնաց. կեանքն ինձի ի՛նչ մնաց. Ինչ որ տուի ուրիշին. տարօրինակ, ա յն միայն:
Կազմակերպութեամբ՝
**ԹԵԷԷԵՆՆ ՄՇԱԿՈՒԹՅՈՒՆ ՄԻՈՒԹԵՆՆ
ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՏԵՐԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵՆՆ**
**ՎԱՀԱՆ ԹԵԷԷԵՆԻ ՄԱՀՈՒՄՆ
80-ՐԴ ՅԻՇԱՏԱԿՈՒՄ**
Կը բանախօսէ՝ Տիար ՅԱՍԻԿ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵՆՆ
(Խմբագիր «Խօսնակ» պաշտօնաթերթի)
Գեղարուեստական Ցայտագիր
Տեղի կ'ունենայ Ուրբաթ, 4 Ապրիլ 2025 ժամը 7:00-ին,
Թեքեան Կեղոն, Ժրմմայլճ, առաջին յարկ:
ԳՐԱԵՐ

ՓՈԽՈՒՈՂ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՀԵՏԵՒԱՆՔՆԵՐ

(Շարունակում 3-րդ էջին)

բռնկում: Իշխանութեան հասած Նացի հոսանքը իրականութեան մէջ ազգայնական ընկերվարութիւն էր (National socialism): Հիմա գիտցա՞ք թէ ուր կ'ուղղուի բնակչութեան քուէն երբ ձայնողին աջ կեղոն, ձախ կեղոն եւ ընկերվարական կուսակցութիւնները: Տիրող դրամատիրական համակարգը իշխանութեան կը հասցնէ ազգայնական ուժեր, որպէսզի պաշտպանէ իր ունեցումաժը երկրի սնանկացումի պարագային: Կառավարութիւնը ձեռք կը դնէ մարդոց ունեցումաժին վրայ ազգային շահերը գործածելով որպէս պատրուակ: Դժբախտաբար այս հոսանքն է որ ներկայիս հող կը շահի Երոպայի ու ԱՄՆ-ի մէջ որոշ չափով: Ուքրանիոյ մէջ բռնկած պատերազմին որպէս արդիւնք Երոպա ակամատես կը դառնայ բարձր սղաճի ու կեանքի պայմաններու յետքայլի: Որպէս արդիւնք՝ Ֆրանսայի, Գերմանիոյ եւ Բուալիոյ մէջ իշխանութեան կը հասնին օտարի դէմ եղող ուժեր ու Երոպական Միութեան կեղոնական համակարգին դէմ եղող ուժեր: Երոպայի բնակչութիւնը սկսած է նկատել թէ Երոպական Միութեան յանձնակատարները (commissioners) կը վարեն քաղաքականութիւն մը որ վնաս կը հասցնէ իւրաքանչիւր անդամ երկրի տնտեսական շահին Երոպայի պաշտպանութեան անունով: Սլովաքիա, Հունգարիա ընտրեցին ղեկավարներ որոնք դէմ են հակառակ քաղաքականութեան: Ռումանիոյ մէջ ընտրական յանձնախումբը ոչ ընդունելի պատճառով հեռացուց ազգայնական կուսակցութեան նախագահական թեկնածուն որ դէմ է Երոպական Միութեան վարած հակառու քաղաքականութեան: ԱՄՆ-ի փոխնագահ Վանս շատ դիպուկ ձեւով քննադատեց Երոպայի բռնած ճամբան ու յայտարարեց, թէ Ռուսիայէն ու Չինաստանէն առաջ Երոպական Միութիւնը ինքն է որ կը քաջալերէ ռամկավարական արժեքներու ոտնակոխումը իր վարած քաղաքականութեամբ: Ըստ վերլուծողներու, հեռու չէ այն օրը որ այս քաղաքականութիւնը պատճառ պիտի դառնայ Երոպական Միութեան տարբաւորուման, որուն որպէս արդիւնք կեղոնաձիգ ու այլոց կարծիքը նկատի չառնելու քայլերուն: Վերջաւորութեան տնտեսութիւնն է որ կը վճռէ Միութեան ապագան: Երբ մարդիկ դժգոհ են այս համակարգէն, ինչպէս որ էին Համայնավարութեան օրերուն, կրնան իշխանութեան հասցնել կեղոնախոյս քաղաքական գործիչներ: Ռումանիոյ մէջ պատահածը շատ հաւանաբար ժխտական ազդեցութիւն պիտի ունենայ Միութեան վրայ:

Երոպական Միութեան անսահման օժանդակութիւնը Ուքրանիոյ նախագահ Չեւենսքիի վարչակարգին ամենամեծ փաստն է Երոպայի վարած, ըստ ռուսերու, ֆաշիստական քաղաքականութեան: Չեւենսքի արգիլեց ռուսերէն լեզուի օգտագործումը Տոնպասի շրջանին մէջ, նաեւ օրէնքէ դուրս համարեց Ուղղափառ եկեղեցին որ կապուած էր Մոսկուայի պատրիարքին ու ձեռք դրաւ անոր բոլոր ունեցումաժին վրայ:

Պէլլորթ

- Օգտագործուած աղբիւրներ՝ 1.Ռիչըրտ Վուլֆի հարցազրոյց youtube.com կայքէջին վրայ:
- 2.La Mondialisation Culturelle, Francois Chaubet, Point Delta, 2013
- 3.Rethinking the New World Order, Georg Sorensen, Red Globe Press, 2016

ՀԲԸՍ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ԼԻԲԱՆԱՆԻ**ԳՈՅԺ****ՀԵԸ**
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿԵՂՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան
Լիբանանի Շրջանակային Յանձնաժողովը
եւ
ՀԲԸՍ-ՀԵԸ-ի Կեղոնական Վարչութիւնը

ՀԲԸՍ-ի եւ ՀԲԸՍ-ՀԵԸ-ի Լիբանանի
մեծ ընտանիքը՝
իր բոլոր յանձնախումբերով, վարչական ու համակիր
անդամներով,

սրտի դառն կակիծով կը գուժեն

ՀԲԸՍ-ի աւագ վեթերան, ՀԲԸՍ-ի Կրթական Յանձնախումբի
երբեմնի ատենադպրուի, ՀԵԸ-ի մշակութային
վարչութիւններու անդամ, լիբանանահայ վարժարաններու
երկարամեայ ուսուցչուի, ՀԲԸՍ-ՀԵԸ Անդրանիկ Անթիլիասի
արժուիկական եւ քառաւելական խմբապետուի, «Փթիթ»
մանկապատանեկան պարբերաթերթի համահեղինակ, տիպար
միութեանական

Վերջին Չերչեան-Արբահամեանի մահը,
որ պատահեցաւ Հինգշաբթի, 20 Մարտ 2025-ին:

Յիշատակն արդարոց օրհնութեամբ եղիցի

Մեր «ԴՆՆԼԿԻՑ» ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ...

(Շարունակում 4-րդ էջին)

Այսօր Հայաստանը կանգնած է կենսական ընտրության առջև՝ շարունակել կախումը մնալ Ռուսաստանին, թե՞ զարգացնել նոր ռազմավարական գործընկերություններ: Վերջին տարիներում, Հայաստանը սկսած է խորացնել կապերը արեւմտեան երկիրներում, մասնաւորապէս՝ Ֆրանսայի, ԱՄՆ-ի, ինչպէս նաեւ Հնդկաստանի հետ, ինչը ցոյց կու տայ, որ երկիրը կը փորձէ բազմակողմ դարձնել իր ապահովութեան քաղաքականութիւնը:

Հայաստանի ապահովութեան երաշխատը կրնայ ըլլալ միայն հզօր եւ ինքնիշխան հայկական պետութիւն մը, որ կը հիմնուի իր սեփական պաշտպանական կարողութիւններուն եւ դիւանագիտական ճկունութեան վրայ:

Ի՞նչ էս պէտք է պատահի, որ մեր ժողովուրդը հասկնայ, որ իր յոյսը միայն իր միասնականութեան վրայ պէտք է դնէ: Պատմութիւնը բազմիցս ապացուցած է, որ Ռուսաստանը Հայաստանի իրական ապահովութեան երաշխատը չէ: Մոսկուայի դաշնագիրը, Արցախեան պատերազմները եւ վերջին տարիներու իրադարձութիւնները ցոյց կու տան, որ Հայաստանը պէտք է վերանայի իր դաշնակցային քաղաքականութիւնը, եւ այդ մէկը պէտք է գիտակցինք բոլորս:

Հայաստանի անվտանգութիւնը պէտք է հիմնուած ըլլայ ինքնիշխան եւ բազմակողմ արտաքին քաղաքականութեան վրայ, այլ ոչ թէ միակողմանի կախումներէ: Մեր ապագան կախում է մեր սեփական որոշումներէն, ոչ թէ «դաշնակից» խոստումներէն, որոնք պատմութիւնը ցոյց տուած է, որ յաճախ անկատար կը մնան:

16.03.2025

Մեր Արուեստագետները - 415

ՄԱՄՎԵԼ ԳԱԼՍԵԱՆ

Գեղանկարիչ եւ քանդակագործ Մամվել – առէլի ծանօթ Սեկալ անունով – ծնած է Երեւան: Իր ստեղծագործութիւններէն կարելի է գտնել զանազան հաւաքածուներու մէջ, ինչպէս՝ Երեւան, Մոսկուա, Սենթ Փեթերսբուրկ, Տուայ, Ապու Տհապի, Հոլանտա, Ֆրանսա, Գերմանիա, Միացեալ Նահանգ-

ներ, Անգլիա, Խրուսթիա, Աստրալիա եւ այլ երկիրներու մէջ:

Հեղինակին գործերը մեկնով եւ այլ կերպով նկարահանուած են: Իւրաքանչիւր գործ ունի առանձին իրապատկութիւն մը ներշնչուած Արարատ-

եան դաշտագետնի ջերմութենէն ու հզօրութենէն: Ինչպէս նաեւ՝ խաղողի հարստութենէն՝ հայու աչքերէն, Սեւանի տեսքէն ... մինչեւ ծիրանի համով պտուղէն:

1977-1981 թուականներուն յաճախած է Երեւանի Խաչա-

տուր Արովեանի անուան մանկավարժական ուսումնարանը:

Տուած է (անձնական) ցուցահանդէսներ՝ 2021-ին Մոսկուա, 2019-ին (խմբային) Մոսկուա, 2015-ին (խմբային) Տուայ, 2014-ին (խմբային) Երեւան, 2014-ին դարձեալ խմբային՝ երկու անգամ՝ Տուայ:

KEV ORKIAN

Enough is Enough

Tournée mondiale du 25e anniversaire
Un nouveau spectacle hilarant

Le 29 mars 2025
à 19h30

Pour l'achat de billets
* Aller au [eventbrite.ca](https://www.eventbrite.ca)
et rechercher Kev Orkian
* Appeler 514-747-6680

Centre Arménie
1025 Bd Élisabeth, Laval, QC H7W 3J7

Armenian Studies Program
THE ARMENIAN STUDIES PROGRAM, FRESNO STATE
AND TEKEYAN CULTURAL ASSOCIATION METRO LOS ANGELES CHAPTER
PRESENT

“DEATH MARCHES PAST THE FRONT DOOR: CLARA AND FRITZ SIGRIST-HILTY: SWISS EYEWITNESSES TO THE ARMENIAN DANTE-INFERNO IN TURKEY (1915-1918)” BY DR. DORA SAKAYAN

UNDER THE AUSPICES
OF HIS EMINENCE ARCHBISHOP HOVNAN DERDERIAN,
PRIMATE, WESTERN DIOCESE OF THE ARMENIAN CHURCH

ԳԻՆԵՋՕՆ-BOOK LAUNCH WITH PROF. BARLOW DER MUGRDECHIAN ARMENIAN STUDIES PROGRAM, FRESNO STATE

WITH HONORED GUEST HONORABLE FRANCO ZIMMERLI

HONORARY CONSUL OF SWITZERLAND IN LOS ANGELES

Death Marches Past the Front Door is the story of Swiss civil engineer Fritz Sigrist and his wife, nurse Clara Hilty. Sigrist was based in Ottoman Turkey in 1915 and he and his wife chronicled the unfolding of the Armenian Genocide.

Prof. Barlow Der Mugrdechian is the Berberian Coordinator of the Armenian Studies Program and Director of the Center for Armenian Studies at Fresno State.

Sunday, April 27, 2025 • 5:00PM
Western Diocese of the Armenian Church
3325 N. Glenoaks Blvd., Burbank, CA
Յայտագիրը Անգլերէնով եւ Հայերէնով